

มรดกพ่อขุนรามคำแหง วรรณกรรมเรื่องแรกของไทย

บทนำ

ชนชาติไทยสายไทยน้อยพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของเรา ได้อพยพจาก
ดินเค็มคือดินแค้นจีนตอนใต้ ลงมาตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งสำคัญ สามารถตั้งอาณา
จักรสุโขทัยขึ้นได้โดยมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อประมาณ พ.ศ. 1781 อาณาจักรนี้ได้
ดำรงอิสรภาพอยู่เป็นเวลานานถึง 140 ปี จึงได้รวมเข้ากับกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1921

ระยะเวลาที่อาณาจักรสุโขทัยมีอิสรภาพอยู่นั้น ได้กษัตริย์วงศ์สุโขทัยครองราชย์
สืบสันตติวงศ์ต่อกันมา 6 พระองค์ คือขุนศรีอินทราทิตย์ ขุนบานเมือง พ่อขุนรามคำแหง
พระญาเลไลไทย หรือพระญาเลอไทย พระญาลไทย หรือพระญาเลไทย (พระมหาธรรม-
ราชาที่ 1) และพระญาไสยลือไทย หรือพระญาไสยฤาไทย (พระมหาธรรมราชาที่ 2)

กษัตริย์วงศ์สุโขทัยทั้ง 6 พระองค์นี้ ได้ทรงปกครองอาณาจักรสุโขทัยโดยทศพิศ-
ราชธรรม ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ แผ่นดินที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคนั้น ได้แก่
แผ่นดินพ่อขุนรามคำแหง อันเป็นรัชกาลที่ 3 แห่งอาณาจักรนี้ ทั้งนี้ก็เพราะพ่อขุนราม-
คำแหง เป็นพระมหากษัตริย์ทรงพระปรีชาสามารถเป็นอัจฉริยะ ยากที่จะหากษัตริย์วงศ์ใด
เปรียบได้ในยุคนั้น

พ่อขุนรามคำแหง อัจฉริยะกษัตริย์พระองค์นี้ เป็นพระโอรสองค์น้อยของพ่อ
ขุนศรีอินทราทิตย์และนางเสือง เมื่อพระชนมายุได้ 19 พรรษา ได้ทรงชนช้างชนะขุน
สามชนเจ้าเมืองฉอด ขุนศรีอินทราทิตย์พระราชบิดาทรงเห็นความกล้ากล้าและพระปรีชา
สามารถ จึงทรงพอพระทัยพระราชทานนามให้เป็นขุนบำเหน็จว่า “พระรามคำแหง”

ศิลาจารึก ได้กล่าวถึงพระอัยยาคัยอันประเสริฐของพระองค์ไว้ว่า “เมื่อชั่วพ่อกู
กูบ่ร่อแก่พ่อกู กูบ่ร่อแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมาก

หวาน อันโตกินอรัยกินตี กุเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังช้างได้ กูเอามาแก่พ่อกู กูไปท้อบ้านท้อเมือง ได้ช้างได้งวง ได้บัวได้นาง ได้เวียงได้ทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู พ่อกูตายยังที่กู กูพำน้ำรอกแก่พ่อกู ถังน้ำรอกแก่พ่อกู พ่อกูตายจึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม” ซึ่งความที่กล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์กษัตริย์และดำรงมั่นอยู่ในการวรรรรมเป็นอย่างดี

พ่อขุนรามคำแหงจะได้ขึ้นครองราชย์เมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่ยุติ สันนิษฐานกันว่า คงจะได้ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 1821 และสวรรคตสิ้นรัชกาล เมื่อ พ.ศ. 1860 อันเป็นเวลาานถึง 40 ปี กษัตริย์ประเสริฐพระองค์นี้ ทรงมีพระอุทิศหะและพระปรีชาสามารถยิ่งในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ อันเป็นประโยชน์เอื้ออำนวยทั้งในก้านอาณาจักรและศาสนจักร ทำให้อาณาจักรสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุดในยุคนั้น พ่อขุนรามคำแหงจึงนับเป็นพระมหากษัตริย์องค์สำคัญยิ่งพระองค์หนึ่ง ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย มีผลงานเป็นพระเกียรติถึงกงามมาก ทั้งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าพระราชประวัติสุกดิ์พระเกียรติยศไว้ว่า

“พระเจ้ารามคำแหงเป็นอัจฉริยะบุรุษ ทรงพระคุณพิเศษโดยพระอุปนิสัยเลิศล้ำกว่าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์อื่นหลายอย่าง เป็นก้านแต่แก่ลัวกล้าสามารถในการรบพุ่ง ปรากฏมาตั้งแต่พระชันษาได้ 19 ปี ทั้งกล่าวมาแล้ว และได้ทำศึกสงครามต่อมาในสมัยเมื่อเป็นขุนพลของกรุงสุโขทัย จนเลื่องลือระบือพระเกียรติไปถึงนานาประเทศ เพราะฉะนั้น เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินจึงสามารถแผ่อาณาเขตกรุงสุโขทัยออกไปกว้างใหญ่ไพศาล จนได้เป็นพระเจ้าราชาธิราชองค์แรกในพระเจ้าแผ่นดินที่ครองเมืองไทยนี้ อาณาเขตกรุงสุโขทัยในรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงพรรณนาไว้ในศิลาจารึกว่า ช้างได้ ได้เมืองแพรง (คือเมืองสวรรคบุรี) เมืองสุพรรณภูมิ (คือเมืองอู่ทอง) เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรีและเมืองอื่น ๆ ในแหลมมลายูลงไปจนถึงเมืองนครศรีธรรมราช ทางค้ำันตะวันตก ได้เมืองมอญทั้งปวงเป็นเมืองขึ้นจนถึงเมืองหงสาวดี ทางข้างเหนือ ได้เมืองแพร่ เมืองน่าน แม้พระราชอาณาเขตไปจนถึงคนเมืองชวา (คือเมืองหลวงพระบาง) ทางตะวันออก ก็แผ่พระราชอาณาเขตไปจนถึงแม่น้ำโขงก่อนคนเมืองเวียงจันทน์และเวียงคำ.....”

“นอกจากขยายราชอาณาเขตได้กว้างขวางดังกล่าวมา พระปรีชาสามารถของพระเจ้ารามคำแหงในรัฐาภิบาลโนบาย ทำนุบำรุงภายในพระราชอาณาเขตก็เป็นอย่างอัศจรรย์ปรากฏอยู่ในศิลาจารึก ดังจะได้พรรณนาให้เห็นเป็นอย่าง ๆ เป็นก้านว่า ทรงบำรุงวัฒนธรรม

ด้วยคติทั้งแบบหนังสือไทยให้มีขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1822 แแต่่นั้นจึงทำคิลาจาริกและเขียนอักษร
รักษาตำรับตำราวิชาความรู้เป็นภาษาไทยสืบกันมาจนทุกวันนี้ ทั้งทรงบำรุงการศึกษา ด้วย
เสาะหาพระลัษกาลวงศ์ที่รอบรู้พระไตรปิฎกขึ้นมาจากเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งเป็นพระ-
สังฆราชและพระครู สอนวิชาความรู้ทั้งคธิธรรมและคคิโลกแก่ประชาชนชาวกรุงสุโขทัย
มูลของการสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเริ่มรุ่งเรืองเมื่อครั้งพระเจ้ารามคำแหง และอยู่ประจำเมือง
ไทยสืบมาจนทุกวันนี้ คือการถือพระพุทศาสนาอย่างลังกา แต่ก่อนมา เมื่อพวกขอมยัง
เป็นใหญ่ใน ในเมืองไทยถือพระพุทศาสนาตามคคิมหายาน ซึ่งแผ่มาจากกรุงศรีวิชัยใน
เกาะสุมาตราอยู่เป็นพื้น ครั้นพระเจ้าปรักกรมพาทุพื้นพระพุทศาสนาลัทธิหินยานให้รุ่งเรือง
ขึ้นในลังกาทวีป ลัทธินั้นแพร่หลายมาถึงเมืองมอญก่อน แล้วจึงมาถึงเมืองไทย แแต่่นับถือ
กันอยู่เพียงเมืองนครศรีธรรมราช จนพระเจ้ารามคำแหงแผ่ออาณาเขตลงไปถึงนั้น ทรง
เลื่อมใสจึงรับพระพุทศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ขึ้นมาประดิษฐานในกรุงสุโขทัย แแต่่นั้นลัทธิ
มหายานก็เสื่อมลงจนสูญไป ถือแต่ลัทธิลังกาวงศ์อย่างเดียวสืบมา พึ่งเห็นด้วยวัดและพระ-
พุทรูปครั้งกรุงสุโขทัยแบบเป็นอย่างลังกา คือสร้างทั้งแต่รัชกาลพระเจ้ารามคำแหงมาเป็น
พื้นที่สร้างก่อนนั้นน้อย”

“ในทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง พระเจ้ารามคำแหงก็ทำนุบำรุงด้วยประการ
ต่าง ๆ อย่างน่าพิศวง เช่น ให้เลิกเก็บภาษีจังกอบจากสินค้า เมื่อผ่านด่านตามระยะทาง
เป็นต้น เพื่อปล่อยให้ชาวกรุงสุโขทัยไปมาค้าขายถึงต่างประเทศที่ใกล้เคียง และปล่อยให้
ชาวต่างประเทศเหล่านั้นเข้ามาค้าขายถึงในพระนครได้โดยสะดวก และอาศัยเหตุที่พระราช-
อาณาเขตกว้างขวางออกไปกว่าแต่ก่อน จนอาจจะใช้เรือแต่ราชอาณาจักรออกไปยังประเทศ
อื่นที่ห่างไกล ทรงทำทางไมตรีให้มีการไปมาค้าขายในระหว่างเมืองไทยกับเมืองจีน และ
เมืองชวา มลายุทธลอคจนกระทั่งลังกาทวีปและอินเตีย ก็เริ่มมีชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขาย และ
มาตั้งประกอบกิจการต่าง ๆ ดังพวกจีนเข้ามาตั้งทำเครื่องสังกะโลกเป็นต้น เกิดการส่งสินค้า
เมืองไทยออกไปขายถึงต่างประเทศต่าง ๆ และได้ของที่ต้องการมาจากต่างประเทศโดยสะดวก
ในสมัยนั้นบ้านเมืองคงมีทรัพย์สินสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก”

“แม้พระอริยาศัยส่วนพระองค์ของพระเจ้ารามคำแหงก็ฝักกับพระเจ้าแผ่นดินพระ
องค์อื่น ๆ เช่นโปรดทรงสมาคมกับไพร่บ้านพลเมืองอย่างฝรั่งเรียกว่า Democratic เป็นต้น

ว่า ถ้าใครจะทูลร้องทุกข์เมื่อใดก็อนุญาตให้เข้าเฝ้าได้ไม่เลือกหน้า แม้จนเวลากลางคืนก็มี
กระตังแขวนไว้ที่ประตูพระราชวัง สำหรับให้ส่งเสียงให้ทรงทราบว่า มีผู้จะมาทูลร้องทุกข์
แล้วเขาเป็นพระราชธุระสอดส่องในการชำระภัยความให้เป็นยุติธรรม ให้ราษฎรสมบุรณ์
พูนสุขประกอบด้วยมีเสรีภาพทั่วไป กรุงสุโขทัยเมื่อรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงจึงเจริญรุ่งเรือง
ยิ่งกว่ารัชกาลอื่น ทั้งแต่ก่อนหรือภายหลังสืบมา ควรนับในเรื่องพงศาวดารกรุงสุโขทัยเป็นสมัย
หนึ่ง แม้เพียงรัชกาลเดียวว่า “สมัยรุ่งเรืองถึงที่สุด” และควรเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าราม-
คำแหงไว้ในพงศาวดารว่า “พระเจ้ามหาธา” พระองค์ ๑ ของเมืองไทย ด้วยประการฉะนี้
(จากเรื่องพระร่วง ฯ หน้า 13-16)

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช แสดงทัศนะเกี่ยวกับพ่อขุนรามคำแหงไว้อย่างน่าฟังว่า
“ในอดีตกาล กษัตริย์ไทยได้รับการยกย่องเป็นมหाराช 4 พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหง
สมเด็จพระนารายณ์ สมเด็จพระนเรศวร สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าเห็นว่าที่ยกย่องพ่อขุนรามคำแหง เป็นมหाराชนั้น ยัง
น้อยไปเสียอีก ตามภาษาศิลปจารึก ข้าพเจ้าอยากเกิดทุนพระองค์ท่านเป็น พ่อเชื้อไท
เพราะอดีตมหाराชพระองค์นี้ ได้สร้างความเป็นไทให้เป็นมรดกตกทอดถึงเรา ภาษาของ
พ่อขุนรามคำแหงนี้ดีเพราะเมื่อเราไทยรักใคร่จริง ๆ จะใช้ภาษาแขกว่ามหाराชหรือภาษาอื่น
อะไรเรียกได้ไม่ถึงใจ กลับไปใช้ของท่านเรียกว่า พ่อ เป็นใช้ได้ ครั้นคำว่า พ่อ ไม่ให้ความ
หมายที่ถูกต้อง เรากลับไปใช้คำว่า พ่อเชื้อ ในศิลาจารึก ก็ได้ความหมายอ้อมท้องพอใจว่า
ท่านทำอะไรไว้ 700 ปีมานี้ ยังเป็นมรดกอยู่กับเราได้” (จากประชุมปาฐกถาและคำอภิปราย
ของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หน้า 672)

พิเคราะห์ที่ดูพระราชจริยาวัตรของพ่อขุนรามคำแหงแล้ว น่าเชื่อว่าพระองค์ได้ทรง
ปกครองแผ่นดินตามแบบอย่างของพระเจ้าอโศกมหाराชแห่งชมพูทวีป เพราะกษัตริย์
มหाराชพระองค์นี้มีพระราชจริยาวัตรเป็นแบบฉบับที่ดียิ่ง สำหรับกษัตริย์โดยทั่วไป ดังที่ท่าน
เจ้าคุณพระศรีวิสุทธิโมลี (ประยูร ปยุตโต ป.ธ. 9, พธ.บ.) กล่าวไว้ว่า “พระราชจริยา
วัตรของพระเจ้าอโศกมหाराชเป็นกัลยาณจารีตอันมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่สมัยต่อ ๆ มาที่นิยม
ทางสันติและได้รับสมัญญาว่าเป็นมหाराช ทรงนับถือเป็นแบบอย่างดำเนินตามโดยทั่วไป
เช่นพระเจ้ากนิษกมหाराช (พ.ศ. 621-644) พระเจ้าหรรษวรวรรณะ (พ.ศ. 1149-1191)

พระเจ้าธรรมบาล (พ.ศ. 1323–1373) แห่งชมพูทวีป พระเจ้าชยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724–1761) แห่งอาณาจักรขอมโบราณและพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. 1820–1860) แห่งพระราชอาณาจักรไทยเป็นต้น” (จากความนำหนังสือจารึกอโศก หน้า ข.)

พ่อขุนรามคำแหง กษัตริย์มหาราชองค์แรกของไทย แม้จะมีได้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ถึงพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีป แต่เมื่อเปรียบเทียบพระราชประวัติพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกับพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว จะเห็นว่ามีส่วนที่เหมือนกันอยู่หลายอย่าง เช่น

(1) เป็นรัชกาลที่ 3 เหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงเป็นรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์สุโขทัย พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์โมริยะ

(2) ทรงเป็นนักรบเหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงทรงเป็นนักรบที่กล้าหาญ ทรงพระปรีชาสามารถปรากฏมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ มีพระชันษาได้ 19 พรรษา และต่อมาก็ได้ดำเนินการแผ่แสนยานุภาพขยายพระราชอาณาเขตได้กว้างใหญ่ไพศาลที่สุดในยุคนั้น พระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงเป็นนักรบที่กล้าหาญ ทรงพระปรีชาสามารถถึง จนได้แผ่แสนยานุภาพปกครองทั่วสกลชมพูทวีป

(3) ทรงเป็นนักปกครองที่ใช้ธรรมานุภาพควบคู่กับแสนยานุภาพเหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูก โดยใช้พระเดชเพื่อให้เกิดความอบอุ่น ใช้พระคุณเพื่อให้เกิดความร่มเย็น พระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงปกครองบ้านเมืองโดยอาศัยธรรมานุภาพ และแสนยานุภาพเช่นเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็น “พระญาธรรม” อย่างเดียวกัน

(4) ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกเหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก คือทรงเลื่อมใสและอุปถัมภ์พระบรมพุทธานุภาพในประเทศไทย พระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก คือทรงเลื่อมใสและอุปถัมภ์การพระพุทธานุภาพในชมพูทวีป

(5) ครองราชสมบัติอยู่นานประมาณ 40 ปีขึ้นไปเหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงครองราชสมบัติประมาณ พ.ศ. 1820 ถึง พ.ศ. 1860 อันเป็นเวลาถึง 40 ปี พระเจ้าอโศกมหาราชครองราชสมบัติประมาณ พ.ศ. 218 ถึง พ.ศ. 260 อันเป็นเวลาถึง 42 ปี

(6) สวรรคตเมื่อ พ.ศ. ที่มีเลขท้ายตรงกัน คือพ่อขุนรามคำแหงสวรรคต พ.ศ. 1860 พระเจ้าอโศกมหาราชสวรรคต พ.ศ. 260

(7) เป็นกษัตริย์มหาราชเหมือนกัน คือพ่อขุนรามคำแหงได้รับการยกย่องว่าเป็นกษัตริย์มหาราชองค์หนึ่ง และองค์แรกของไทย พระเจ้าอโศกมหาราชก็เป็นกษัตริย์มหาราชองค์หนึ่งและองค์แรกของชมพูทวีป

(8) ได้โปรดฯ ให้ทำศิลาจารึกไว้เป็นเอกสารอันทรงคุณค่าทางวิชาการ เช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า ไทยเราก็มีกษัตริย์มหาราชผู้มีพระราชจริยาวัตรงดงาม ปรากฏเป็นพระเกียรติยศอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติ ไม่แพ้ชาติอื่น ๆ และพระราชจริยาวัตรของพระองค์ ก็เป็นเนติอันดียิ่งสำหรับอนุชนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองจะพึงเจริญรอยตามพระยุคลบาทของพระองค์

ถ้าเราได้ศึกษาพระราชประวัติของ “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” โดยตลอด หรือแม้แต่เพียงโดยสังเขปดังกล่าวมานี้ ก็จะเห็นว่า พระองค์ทรงเป็นบรรพบุรุษที่ทำหน้าที่บูรพการีได้ดียิ่งพระองค์หนึ่ง โดยพระองค์ได้ทรงสร้างและพิทักษ์รักษามรดกของชาติไว้เป็นอันมาก ผืนแผ่นดินไทยที่เราอาศัยอยู่ ณ บัดนี้ นับเป็นมรดกสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่ง ที่พระองค์มีส่วนกอบกู้และปกป้องคุ้มครองไว้ นอกจากผืนแผ่นดินไทยแล้ว ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมอีกเป็นอันมาก ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

มรดกที่สำคัญยิ่งสิ่งหนึ่ง อันควรนับได้ว่ามีค่าควรเมือง ก็คือศิลาจารึกของพระองค์ ซึ่งนับเป็นจารึกหลักแรกของไทย เป็นวรรณกรรมเรื่องแรกของไทย หากไทยเราไม่มีมรดกชิ้นนี้แล้วประวัติศาสตร์ชาติไทยยุคกรุงสุโขทัยก็จะต้องมีคมนไปอีกนาน แต่ที่มีได้เป็นเช่นนั้น ก็เพราะมรดกพ่อขุนรามคำแหงชิ้นนี้ ได้มีส่วนเปิดเผยให้ได้รับความกระจ่างขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ วรรณคดี และวัฒนธรรมอื่น ๆ ในยุคนั้น มรดกสำคัญนี้จึงควรนับได้ว่าเป็นดวงประทีปแห่งประวัติศาสตร์ดวงหนึ่งของชาติไทย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ที่ชาติไทยเรามีผืนแผ่นดินอยู่เป็นหลักแหล่งมั่นคงดำรงความเป็นประเทศเอกราช เป็นชาติอิสระเสรี มีภาษา จารีตประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมอื่น ๆ เป็นของตนเอง มีประวัติศาสตร์อันยาวนานต่อเนื่องกันมาโดยลำดับ

จบจนกาลบัดนี้ เป็นสิ่งที่เราภาคภูมิใจยิ่งนัก ที่เป็นดังนี้ ก็เพราะชาติไทยเราเป็นชาติที่รู้จักสร้างและรู้จักพิทักษ์รักษามรดกของชาติสืบต่อกันมา ผู้เป็นบรรพบุรุษได้ทำหน้าที่บูรพาการที่ดียิ่ง โดยได้สร้างสมมรดกของชาติไว้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่อนุชน บรรพบุรุษเหล่านั้น ได้ทำหน้าที่มาด้วยความยากลำบาก ต้องเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ บางครั้งต้องเสียสละแม้กระทั่งชีวิตเลือกเนื้อเป็นชาติพลี ผู้เป็นอนุชนก็ได้ทำหน้าที่แห่งกตัญญูทศเวทบุคคล ได้รักษามรดกที่ตกทอดมาไว้ได้และได้สร้างสมมรดกชิ้นใหม่ ให้ตกทอดสืบต่อกันมาอีก ด้วยความเสียสละอย่างสูงเช่นเดียวกัน ด้วยพลังแห่งความเสียสละตามควรแก่หน้าที่ดังกล่าวนี้ ชาติไทยเราจึงอยู่รอดและคงความเป็นชาติอิสระอยู่ได้จนบัดนี้

โดยที่ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงเป็นมรดกทางวรรณกรรมอันสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งของไทยดังกล่าวมา ชาวไทยเราที่เป็นอนุชน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกเป็นหลานของพ่อขุนรามคำแหงพระองค์นี้ จึงน่าจะถือถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะช่วยกันปกป้องรักษามรดกของพ่อขุนไว้ให้ดำรงคงอยู่กับชาติไทยตลอดไป

การรักษานั้น หากเป็นแต่เพียงเก็บไว้ในที่อันปลอดภัยหรือในพิพิธภัณฑ์ ฐานเป็นโบราณวัตถุอย่างเดียวนั้น หาเป็นการเพียงพอไม่ เพราะการทำหน้าที่เพียงเท่านั้น อาจเป็นการบิบบังคุณค่าของมรดกไว้มิให้ปรากฏ และอาจเข้าลักษณะเป็น “กบเผ้าดอกบัว” ไปก็ได้ฉะนั้น นอกจากจะทำหน้าที่เก็บรักษาแล้ว จะต้องทำหน้าที่ศึกษาให้เข้าใจในเนื้อหา ให้รู้จักคุณค่าสารประโยชน์ และทำหน้าที่เผยแพร่ให้ปรากฏแก่ปวงชนด้วย จึงจะได้ชื่อว่ากระทำหน้าที่อนุชนผู้มีกตัญญูทศเวทิตาธรรม

การศึกษาศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงนั้น บางท่านกล่าวเปรียบเทียบไว้ว่าเป็นเหมือนดูพระจันทร์ที่ลอยอยู่กลางท้องฟ้าซึ่งมักทำให้ผู้ดูสำคัญไปว่าพระจันทร์อยู่ตรงศีรษะของตน ผู้ดูอยู่ที่ไหนก็มักเห็นเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพราะพระจันทร์นั้นอยู่สูงห่างไกลจากโลกเรามาก ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงก็เช่นเดียวกัน ด้วยเป็นมรดกเก่าแก่อายุร่วม 700 ปีแล้ว ภาษาไทยที่จารึกไว้จึงเป็นภาษาโบราณ เป็นการยากมากที่คนปัจจุบันจะเข้าใจได้โดยทั่วถึง จึงมักทำให้ผู้ศึกษาเกิดความคิดความเห็นแตกต่างกัน และตีความหมายไปหลายแง่หลายมุม ใครมีความรู้แก่ไหนก็แสดงออกแก่นั้น และมักจะมีความเห็นเข้าข้างตัวเสมอเหมือนดูพระจันทร์ที่ลอยอยู่กลางท้องฟ้าจะนั้น

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ การศึกษาศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงจึงอาจมิได้หลายแนว และอาจตรงกันหรือแตกต่างกันไปบ้าง ตามเหตุผลและข้อคิดความเห็นของแต่ละคน ในฐานที่เป็นอนุชนหรือเป็นลูกเป็นหลานพ่อขุนคนหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของพ่อขุนอยู่เป็นอันมาก โดยที่พระองค์ทรงเป็นบูรพการีของชาวไทย ได้ทิ้งสมบัติอันล้ำค่าไว้เป็นมรดกตกทอดมาเป็นของชาวไทยทุกคนจนถึงกาลบัดนี้ จึงได้เพียรพยายามปฏิบัติหน้าที่ของอนุชน ด้วยการศึกษาศิลาจารึกของพระองค์เสมอมาตามโอกาสที่จะอำนวยให้ ผลการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ ทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้จากผลงานที่ท่านผู้รู้ได้ทำไว้เป็นอันมาก ทั้งได้พบหลักฐานต่อเติมเสริมให้มีความรู้ออกซันอีกหลายอย่าง จึงได้รวบรวมความรู้และข้อคิดความเห็นเหล่านั้น มาบันทึกเข้าระเบียบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การศึกษาและเป็น การเผยแพร่ “มรดกพ่อขุนรามคำแหง” อันเป็นวรรณกรรมเรื่องแรกของไทย ให้กว้างไกลออกไปอีก จึงขอเสนอบันทึกผลงานการศึกษาค้นคว้านี้ เพื่อให้ท่านผู้รู้ได้พิจารณา กังต่อไปนี้ -